

Відносною несподіванкою стала знахідка ранньослов'янської напівземлянки з піччю-кам'янкою. Виявлений у споруді посуд характерний для пражських старожитностей Східної Європи, що дозволяє попередньо датувати напівземлянку V–VII ст. н. е. (визначення – к. і. н. Є. Синиця).

Найяскравіші та найвиразніші знахідки походять з поховальних комплексів середньовічного західно-балтського некрополя. Загалом у 2018 р. було досліджено 30 інгумаційних поховань різного ступеня збереженості. Більшість поховань орієнтовані головою на північ, з сезонними відхиленнями. В одному з поховальних комплексів під кістками людини зафіксований кістяк молодого лошати зі зв'язаними ногами. Цей обряд знаходить прямі аналогії в синхронних пруських старожитностях самбійського півострова.

Супроводжувальний інвентар некрополя Острів 1 виділяється чисельністю та різноманітністю в порівнянні з давньоруськими поховальними старожитностями XI–XII ст. У чоловічих похованнях виявлена зброя – сокири (тип IV за А. Кірпічниковим; тип M за Я. Петерсоном), вістря сулиць, елементи кінської упряжі (шпори), деталі чоловічого поясного набору, підковоподібні фібули різних типів, тощо. У жіночих похованнях знайдені підковоподібні фібули, зооморфні браслети, бронзова шийна гривна, різноманітні намистини (каурі, скляні, обтягнуті золотою фольгою), пряслиця, виготовлені з овруцького пірофілітового сланцю. Слід відмітити знахідку предмету особистого благочестя – бронзовий натільний хрестик так званого «скандинавського типу».

Виявлені поховання попередньо датуються в межах XI ст. За рідкісними виключеннями, особливості поховального обряду та характерний поховальний інвентар не мають аналогій у давньоруській поховальній практиці вказаного періоду, а скоріше тяжіють до синхронних старожитностей західно-балтських

племін – земгалів, селів, латгалів, куршів, прусів та жемайтів.

Давньоруське городище в с. Сухоліси розташоване на відстані 500 м на схід від некрополя, у заплаві низького лівого берега р. Рось, та є фортифікацією так званого болотного типу, не характерного для давньоруських укріплень Середнього Подніпров'я (рис. 2). Проведено новітню топографічну зйомку пам'ятки (під керівництвом к. і. н. О. Маніди), яка показала, що городище витягнуте за віссю північ – південь. Його загальна площа, разом з укріпленнями, становить 1,75 га, площа майданчика городища всередині валів дорівнює 0,85 га. В'їзд розташовувався із західного боку городища – у цьому місці добре простежений розрив у системі укріплень та топографічне пониження. На сьогоднішній день відстань від в'їзду до урізу води становить в середньому 55 м. Укріплення збереглися на висоту до 4 м з напільного боку та до 2,5 м зсередини укріплення. Рів майже повністю зник в результаті оранки. Задля визначення стратиграфічної ситуації на пам'ятці колегами з Інституту археології Жешувського університету (керівник М. Джік) проведено буріння – через всю площу городища за віссю північ – південь, через кожні 2 м, закладено 26 зондажів. У південній частині городища з метою вивчення особливостей будівельних конструкцій укріплень закладено невеликий розкоп (30 × 10 м). У розкопі вдалося зафіксувати залишки згорілих дерев'яних конструкцій, але через брак часу повністю вивчити цей цікавий об'єкт не вдалося і він був законсервований до польового сезону 2019 р. Серед знахідок, виявлених під час обстежень городища, необхідно відмітити давньоруський емалевий хрест XII ст.

Археологічні роботи на західно-балтському некрополі Острів 1 та давньоруському городищі у с. Сухоліси продовжаться у польовому сезоні 2019 р.

В. Івакін, І. Зоценко, Р. Осадчий, А. Сорокун, С. Переверзєв

РОЗВІДКИ АРХІТЕКТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ ІА НАНУ НА КИЇВЩИНІ

Архітектурно-археологічна експедиція ІА НАНУ провела низку розвідувальних робіт у різних районах Київської обл.

У квітні здійснено розвідку на давньоруському городищі та неукріпленому поселенні в с. Русанів Броварського р-ну, які активно

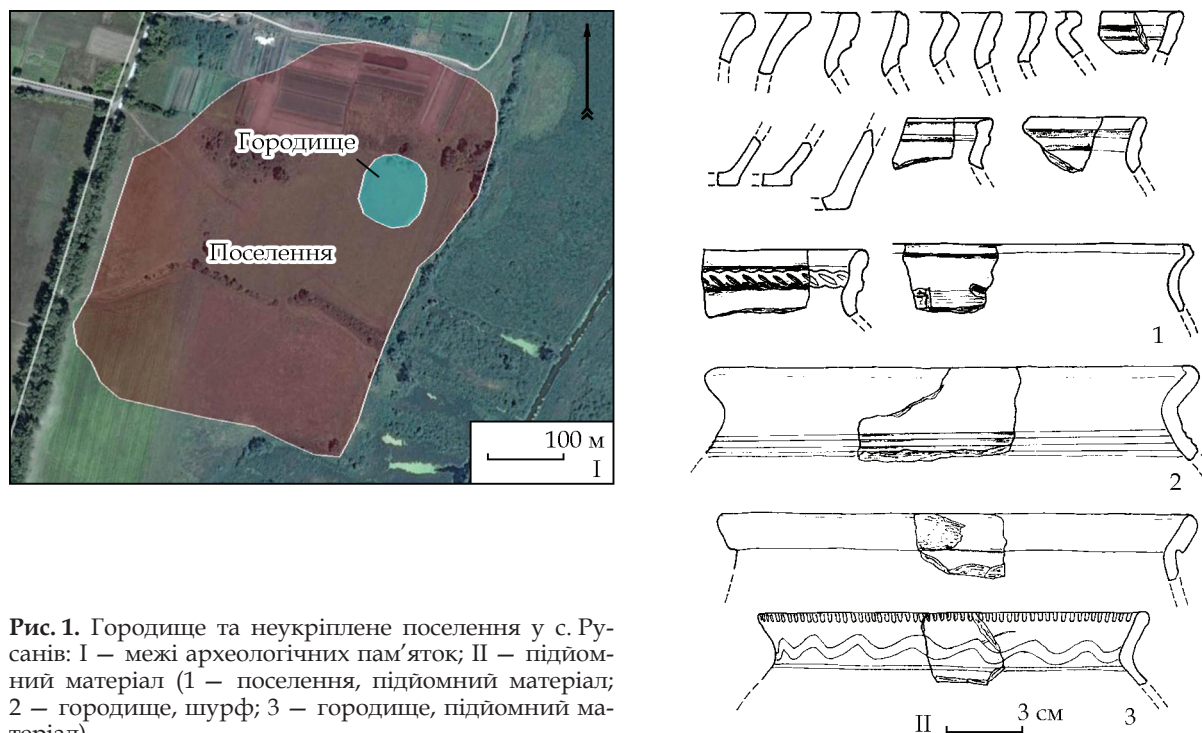

Рис. 1. Городище та неукріплене поселення у с. Русанів: I – межі археологічних пам'яток; II – підйомний матеріал (1 – поселення, підйомний матеріал; 2 – городище, шурф; 3 – городище, підйомний матеріал)

грабуються чорними копачами. Виявлено три грабіжницькі шурфи (розміри $3,5 \times 2,5$, $3,0 \times 2,0$ та $1,0 \times 1,0$ м, глибина $0,5-1,2$ м) – порушення культурного шару зафіксовані, стінки найбільшого з шурфів були вертикально зачищені задля визначення стратиграфічної ситуації на пам'ятці. Проведено археологічне обстеження Русанівського городища та неукріпленого поселення-посади, зібраний численний підйомний керамічний матеріал XI–XII та XVII ст. (рис. 1: II), визначені межі посади з метою створення облікової документації на Русанівський археологічний комплекс (рис. 1: I).

У липні–серпні проведено шурфування на території земельної ділянки площею $0,64$ га у Білгородській селищній раді Києво-Святошинського р-ну з метою фіксації наявності чи відсутності культурних нашарувань на ділянці, яка відводиться у землекористування. Здійснено візуальний огляд ділянки, не виявлено жодного підйомного матеріалу, пробито вісім розвідувальних шурфів розміром $1,0 \times 1,0$ м. Культурних нашарувань не зафіксовано, після дернового шару ($15-20$ см) починалися материкові світло-жовті суглинки. Археологічних об'єктів не зафіксовано, виявлено невелику кількість (6 фр.) дрібнофрагментованої кераміки пізнього бронзового – раннього залізного віку (милоградська культура?). Результати шурфування вказують на те, що поселення цього часу знаходилося на південний схід від ділянки, яка обстежувалася.

У листопаді проведено шурфування на території земельної ділянки площею $0,1$ га,

розташованої у північно-східній частині с. Зазим'є Броварського р-ну (вул. Садова, 17), з метою фіксації наявності чи відсутності культурних нашарувань на ділянці, яка відводиться у землекористування. Ділянка знаходилася на ледь помітному схилі і мала незначний перепад висот. Здійснено візуальний огляд ділянки, жодного підйомного матеріалу не виявлено, пробито чотири розвідувальні шурфи розміром $1,0 \times 1,0$ м. Культурних нашарувань не зафіксовано, після дернового шару ($15-20$ см) відразу починалися материкові світло-жовті супіски. Жодного археологічного матеріалу в шурфах не виявлено. На відстані 50 м на північ за межами ділянки, яка обстежувалася, в якості підйомного матеріалу зібрані окремі сильно фрагментовані уламки посуду XVII–XVIII ст. – скоріше за все, тут знаходилася периферія пізньосередньовічного поселення.

З метою створення облікової документації на пам'ятку археології місцевого значення – Городище літописного Борисполя, у грудні було здійснено обстеження невеликої ділянки городища у центральній частині м. Бориспіль (вул. Героїв Небесної Сотні, 7) з метою створення оновленої облікової документації на пам'ятку (рис. 2: I). Ділянка знаходилася на схилі і мала незначний перепад висот. Проведено візуальний огляд ділянки, пробито три розвідувальні шурфи орієнтовані стінками за сторонами світу, розміром $2,0 \times 2,0$ м та глибиною до 2 м (приблизно на цьому рівні зафіксований материк).

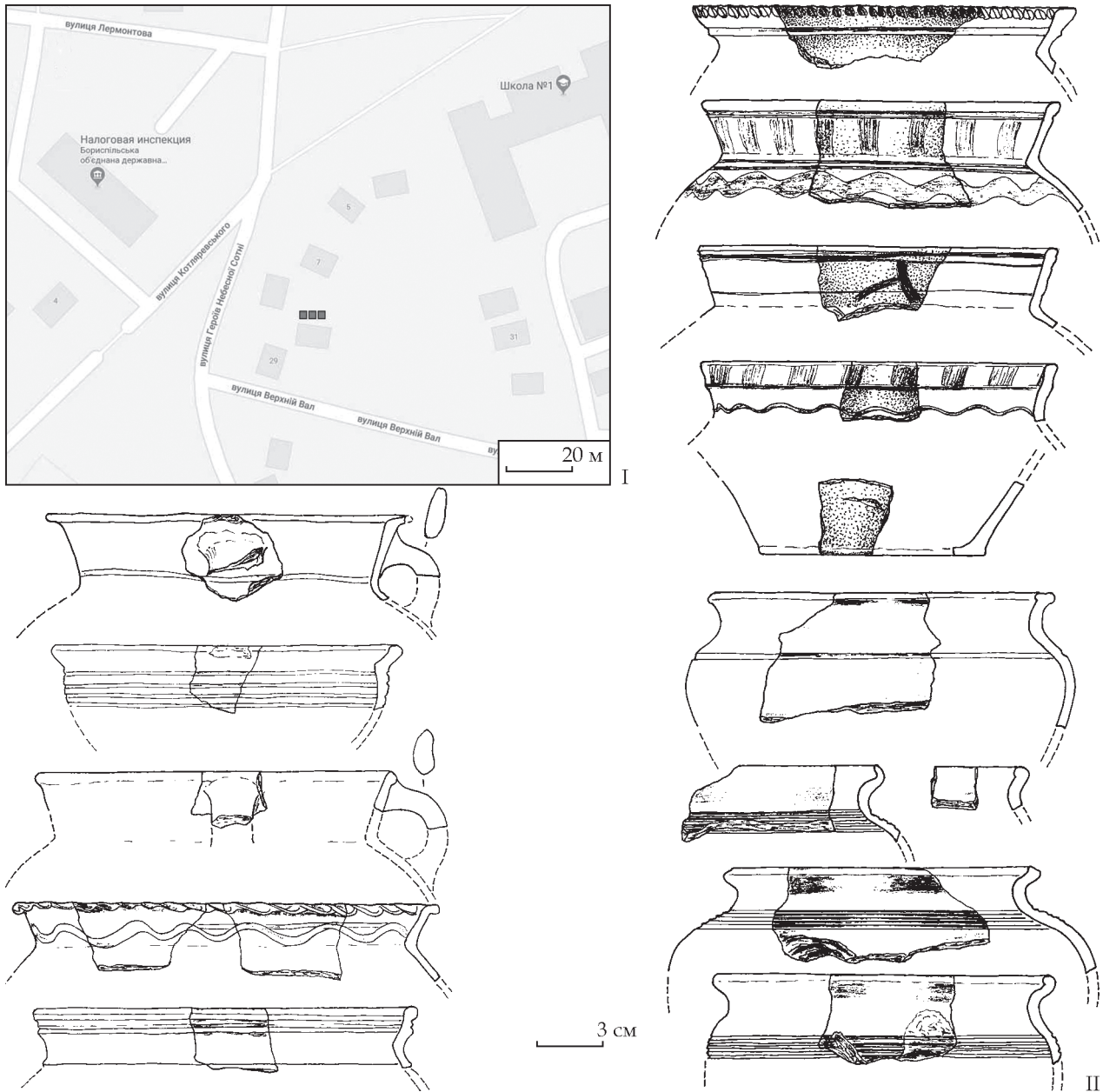

Рис. 2. Городище літописного Борисполя: I – план-схема розташування стратиграфічних шурфів; II – керамічний матеріал з культурних нашарувань

У шурфах зафіксовані об'єкти (сміттєві ями?) з археологічним матеріалом XVII–XX ст. Як зазначалося вище, ділянка досліджень знаходиться на природному схилі, тому було простежено пониження рівня стратиграфічних горизонтів зі сходу на захід. У всіх шурфах зафіксовано майже однакову стратиграфічну ситуацію:

- КШ 1 відноситься до XX ст., насичений сміттям та матеріалами цього часу. З шару також походять чисельні знахідки кераміки XVII–XIX ст.;

- КШ 2 датується XVII–XIX ст. Окрім керамічного та остеологічного матеріалу, в шарі зустрічалися фрагменти печини;

- КШ 3 відноситься до XII–XIII ст. З нього походить колекція остеологічного та керамічного матеріалу цього періоду. Шар також був насичений печиною, що вказує на розташування поруч житлових споруд.

Таким чином, в результаті розвідки 2018 р. виявлені культурні нашарування бориспільського давньоруського городища (XII–XIII ст.), а також горизонти пізньосередньовічного міста (XVII–XIX ст.), зібрана колекція археологічного матеріалу (фрагменти керамічного посуду, кістки тварин тощо) (рис. 2: II). Обстеження середньовічного городища літописного Борисполя планується продовжити у наступному 2019 р.